

Irena Mangelowa

Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Ochrona Zabytków 5/1 (16), 1-4

1952

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OCHRONA ZABYTEKÓW

ROK V

NR 1 (16)

KONSTYTUCJA POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

IRENA MANGELOWA

„Polska Rzeczpospolita Ludowa jest republiką ludu pracującego“.

„Polska Rzeczpospolita Ludowa nawiązuje do najszczytniejszych postępowych tradycji Narodu Polskiego i urzeczywistnia — idee wyzwolenie polskich mas pracujących“.

Te pierwsze zdania tekstu Konstytucji, którą dziś cały naród omawia, a która w najbliższym czasie zostanie uchwalona przez Sejm, są wyrazem najistotniejszych cech obecnego etapu historii polskiego narodu. Stwierdzają one bowiem ustrojowy charakter naszego państwa, gdzie cała władza leży w rękach ludu pracującego, stwierdzają również i ideologiczne podłoże programu i taktyki rządu ludowego w budowie podstaw socjalizmu.

Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej to nie tylko ustawa zasadnicza, obejmująca całokształt zagadnień ustrojowo prawnych, ale to historyczny akt zwycięstwa i utrwalenia władzy ludowej w Polsce, to zamknięcie kilkusetletniego okresu walki ludu polskiego o wolność i sprawiedliwość, o prawa i władzę.

Na posiedzeniu Komisji Konstytucyjnej Prezydent Bierut mówił:

„W suchych na pozór artykułach projektu Konstytucji zawarty jest w istocie ogólny wynik i bilans wiekowej historii walk klasowych i wyzwolenie polskich mas ludowych, którym na przestrzeni ostatnich 70 lat przodowała polska klasa robotnicza — walk długich i ciężkich, ale uwieńczonych zwycięstwem. Od rozpaczliwych walk i buntów chłopskich, od walk najświetlejszych i postępowych ludzi z ciemnotą i reakcją, od Konstytucji 3 maja 1791 r., konstytucji nie urzeczywistnionej, której pamięć mimo to w ciągu półtora wieku naród czcił jako pierwszy wyłom — nikły jeszcze i niepewny — ale podważający tyranie przywilejów magnacko-szlacheckich — ciągnie się poprzez okres międzywojenny i okres okupacji hitlerowskiej, usłana setkami tysięcy ofiar spośród najlepszych, długa, znojna, pełna bohaterstwa i poświęcenia droga walki o wolność, o prawa ludu, o władzę ludu“.

Każdy artykuł Konstytucji konsekwentnie potwierdza i utrwała wielkie rewolucyjne przemiany ekonomiczne i społeczne, których wynikiem jest dzisiejszy ustrój demokracji ludowej w Polsce. Na bazie rewolucyjnych przeobrażeń ekonomiki państwowej, unarodowienia przemysłu, likwidacji obszarów i kapitalistów zachodzą wielkie przemiany w świadomości mas ludowych, w ich rozwoju kulturalnym. Ekonomiczne wyzwolenie pracujących spod wiekowej eksploatacji, objęcie władzy przez klasę robotniczą w sojuszu z chłopstwem pracującym, otworzyło olbrzymie możliwości dla rozwoju kultury narodowej, dla wielkiego awansu społecznego najszerzych mas. Utrwalenie władzy ludowej gwarantuje wszystkim obywatelom prawo do pracy, nauki i odpoczynku, czyni każdego obywatela gospodarzem własnego kraju i twórcą praw nim rządzących. Dlatego też projekt konstytucji, utrwalającej i gwarantującej te prawa, dotyczy wszystkich dziedzin życia państwowego, społecznego i prywatnego naszego narodu.

Polska Ludowa ogłasza swą Konstytucję w okresie wzmożonej wojennej propagandy agresorów imperialistycznych, w okresie potęgującego się terroru w krajach kolonialnych i coraz bardziej cynicznych przejawów odradzania się faszystów pod protektoratem amerykańskich kapitalistów.

Uchwalenie Konstytucji będzie jeszcze jednym dowodem niezwykłej siły wyzwolonych mas pracujących, świadomie i planowo budujących swoje państwo ludowe, wiernie stojących w wielkim obozie pokoju i sprawiedliwości społecznej.

Wszystkie artykuły Konstytucji są konsekwentnym rozwinięciem zasadniczych tez ustawowych.

Określają one również ideologiczne korzenie naszej kultury narodowej, źródła i drogi jej rozwoju, kultury, która służy całemu narodowi, jest jego własnością, dziedziczy wszystko, co było twórcze i postępowe w jego przeszłości, rozwija doświadczenia minionych epok, uzupełnia je i wzbogaca.

„Kultura proletariacka — mówił Lenin — powinna być konsekwentnym rozwinięciem zasobów wiedzy, które ludzkość stworzyła w warunkach ucisku“.

Jak wielkie znaczenie przywiązuje władza ludowa do spraw kultury świadczy o tym szereg artykułów konstytucji, poświęconych zagadnieniom związanym z nauką, literaturą i sztuką.

Każde słowo tych artykułów jest poparte konkretnymi przykładami naszego życia, nie jest to deklaracja, ale potwierdzenie istniejącego stanu zjawisk, z którymi spotykamy się na każdym kroku.

Art. 63 brzmi:

„Polska Rzeczpospolita Ludowa dba o wszechstronny rozwój nauki opartej na dorobku przodującej myśli ludzkiej i postępowej myśli polskiej — nauki w służbie narodu“.

i art. 64:

„Polska Rzeczpospolita Ludowa troszczy się o rozwój literatury i sztuki, wyrażających potrzeby i dążenia narodu, odpowiadających najlepszym postępowym tradycjom twórczości polskiej“.

i dalej art. 65 głosi:

„Polska Rzeczpospolita Ludowa szczególną opieką otacza inteligencję twórczą — pracowników nauki, oświaty, literatury i sztuki, oraz pionierów postępu technicznego, racjonalizatorów i wynalazców“.

Widać więc, że nasza Konstytucja daje daleko idące gwarancje dla rozwoju nauki i sztuki, dla opieki nad tymi, którzy są ich twórcami.

Olbrzymie sumy budżetu państwowego, przeznaczone na potrzeby kulturalne, wzrastają z roku na rok. Szeroka sieć szkół podstawowych, średnich i wyższych, dziesiątki tysięcy nakładów książek, podręczników szkolnych i czasopism, nowopowstające muzea, teatry i kina, świetlice i domy kultury — to konkretna i nader wymowna ilustracja podstaw ustawowych, zawartych w artykułach Konstytucji. To jednocześnie dowód twórczych sił wyzwolonego narodu w jego dążeniu do nauki i sztuki.

W tekście Konstytucji kilkakrotnie podkreślone jest zagadnienie tradycji narodowych, ciągłości rozwojowej kultury polskiej i jej wartości postępowych. Jest to zagadnienie nawiązujące również i do naszej pracy na odcinku ochrony pomników kultury.

Nawiązanie do najszczytniejszych postępowych tradycji narodu polskiego, to na odcinku służby konserwatorskiej nawiązanie do tradycji wzniosłych reformatorskich idei humanistów polskich XVI w., do ich umiłowania narodowych cech kultury polskiej, to nawiązanie do szlacheckiego zbieractwa schyłku XVIII w., do pierwszych prób naukowej analizy dzieł sztuki Stanisława Kostki Potockiego, do wielkich idei wieku oświecenia, Kołłątaja, Staszica, do patriotycznego nurtu wyzwolenieńczych walk XIX w. i rewolucyjnej walki robotniczego ruchu polskiego.

Polska Ludowa od pierwszej chwili istnienia otoczyła opieką te zabytki kulturalne, które ocalały ze zniszczeń wojennych i grabieży hitlerowskich najeźdźców. Przeznaczone były znaczne sumy na ich zabezpieczenie i odbudowę. Pomimo trudności gospodarczych i wzmożonego tempa realizacji Planu 6-cio letniego, państwo rok rocznie przeznacza fundusze na ochronę i odbudowę zabytków przeszłości i na badania naukowe pomników kultury na tle historii naszego narodu i jego kultury materialnej.

Tezy zawarte w ustawach konstytucji stawiają specjalne zadania przed konserwatorami i historykami sztuki: nie tylko ochrona zabytków przed zniszczeniem, nie tylko historyczna i artystyczna ocena ich wartości, ale twórcze włączenie ich do tworzącej się nowej kultury socjalistycznej.

Zadania współczesnej urbanistyki polskiej: budowa i odbudowa miast i wsi, wymagają wnikliwego i troskliwego stosunku do zabytkowych cech nie tylko poszczególnych obiektów architektonicznych, ale również do hi-

storycznych cech kształtowania się całego kompleksu urbanistycznego i jego charakterystycznej stylowej sylwety — włączenie tych elementów do nowych, współczesnych rozwiązań planowania przestrzennego i budownictwa miejskiego i wiejskiego, to jedno z podstawowych zadań architektury naszej epoki, architektury realizmu socjalistycznego. Dlatego też wyjawienie najcenniejszych cech narodowych w twórczości artystycznej postępowych okresów naszej historii, naukowa analiza ich i ocena jest jednym z zasadniczych warunków tworzenia nowej kultury „o socjalistycznej treści i narodowych formach“.

Każda cenna pozycja naszego dorobku artystycznego musi być zachowana i włączona do ogólnego budownictwa nowej socjalistycznej kultury. Świadoma selekcja tych pozycji, które wnoszą do ogólnonarodowej kultury wkład, zapładniający twórczość współczesną, które stanowią konsekwentne ogniwo historycznego rozwoju kultury materialnej, — oto droga, którą na dzisiejszym etapie dyktuje potrzeba realizacji bezpośrednich zadań, stojących przed służbą konserwatorską.

Doniosłe dzieło odbudowy obiektów architektury zamkowej, pałacowej czy klasztornej i przekazanie ich w użytkownictwo instytucjom państwowym i społecznym, jest nie tylko aktem zachowania cennych pomników kultury dla potomności, ale i wypełnieniem aktu historycznej sprawiedliwości — oddania ludziom pracy tego, co ich przodkowie tworzyli pod feudalnym i kapitalistycznym uciskiem dla korzyści uprzywilejowanych jednostek.

Dzisiaj, w społeczeństwie budującym ustrój socjalistyczny, dawne ośrodki ucisku klasowego, zamki, pałace, parki, bogactwa wyrosłe na nędzy chłopca i rzemieślnika — dzieła sztuki, obrazy, rzeźby — służą całemu narodowi — piękno ich dostępne jest dla wszystkich.

Każdy zabytek, włączony dzięki pracy konserwatora do budownictwa socjalistycznego w naszym kraju, to wkład do realizacji tych wielkich zadań, o których mówi wstęp do konstytucji:

„umacnianie państwa ludowego jako podstawowej siły, zapewniającej najpełniejszy rozkwit Narodu Polskiego, jego niepodległość i suwerenność,

„przyśpieszanie rozwoju politycznego, gospodarczego i kulturalnego Ojczyzny oraz wzrostu jej sił,

„pogłębienie uczuć patriotycznych, jedności i zwartości Narodu Polskiego w walce o dalsze polepszenie stosunków społecznych, o całkowite zniesienie wyzysku człowieka przez człowieka, o urzeczywistnienie wielkich idei socjalizmu,

„zacieśnianie przyjaźni i współpracy między narodami, opartych na sojuszu i braterstwie, które łączą dziś Naród Polski z miłującymi pokój narodami świata w dążeniu do wspólnego celu: uniemożliwienia agresji i utrwalenia pokoju światowego“.